

Transnacionalizam u Sopotu: studija slučaja

Ovaj rad ima za cilj da doprinese boljem razumevanju kineskih migracija u Srbiju. Koristeći se transkontinentalnom teorijom migracija, prikazala sam proces uspostavljanja veza kineskih migranata sa meštanima Sopota, kao i način na koji oni zadržavaju i uspostavljaju veze sa drugim kineskim migrantima u Srbiji. Smatram da će istraživanje dvojnog pripadanja kineskih transnacionalnih imigranata u Sopotu pomoći boljem razumevanju transnacionalnih migracija uopšte.

Uvod

Tokom prethodnih decenija je došlo do intenziviranja prekograničnih veza i odnosa u gotovo celom svetu. Najvažniji teorijski termini kojima se danas barata u društvenim naukama prilikom proučavanja migracija jesu transnacionalizam, transnacionalni društveni prostor, transnacionalne društvene mreže i slično (Mesarić Žabčić *et al.* 2010: 248). Karolin Bretel smatra da je koncept transnacionalnosti neizostavan kada se istražuju današnje migracije. Ona transnacionalizam definiše kao društveni proces kojim migranti deluju u društvenim poljima prekoračujući geografske, političke i kulturne granice (Brettell 2000: 104). Održavanje porodičnih veza u većini slučajeva predstavlja temeljni motiv postojanja širokog spektra transnacionalnih praksi migranata (i članova njihovih porodica) i to je ono što u najvećoj meri uzrokuje nastajanje transnacionalnih prostora (Levitt i Glick Schiller 2004, nav. u Jernej 2010: 61-62).

U ovoj studiji se bavim razumevanjem dvojnog utemeljenja kineskih transnacionalnih migranata u

Sopotu, što predstavlja nastavak mog prethodnog istraživanja „Uzroci kineskih migracija u Sopot: studija slučaja”, a oba istraživanja imaju za cilj bolje razumevanje transnacionalizma uopšte. Smatram da je validno da iskoristim određene etnografske primere iz prethodnog rada koji će mi pomoći pri analizi transnacionalnih praksi koje u značajnoj meri oblikuju svakodnevni život transnacionalnih migranata. Cilj rada je da se opišu i dekonstruišu prakse koje dovode do stvaranja transnacionalnog prostora. Želim da ispitam da li i na koji način transnacionalni migranti održavaju veze sa ljudima iz zemlje porekla, kako uspostavljaju veze sa ljudima iz zemlje prijema i kako to utiče na njihov životni standard.

Istraživanja transnacionalnih praksi migranata temeljena na antropološkoj perspektivi omogućuju dublji uvid u složenost migrantskog iskustva. Odlučila sam se za mikropriступ predmetu svog istraživanja, koji je je tipičan u antropologiji, jer takav pristup pruža mogućnost za detaljniji opis uspostavljanja transmigrantskih veza između zemlje prijema i zemlje porekla. U ovom radu, namera mi je da na primeru iskustava mojih ključnih informantkinja – Lalaj i Lili – problematizujem pojam transnacionalnosti i opišem način na koji migranti pokušavaju da uspostave veze sa meštanima Sopota i način na koji rodnički odnosi doprinose ostvarivanju tog cilja.

Teorijsko-metodološki okvir

Istraživanja migracija pre devedesetih godina prošlog veka često su bila bazirana na teoriji asimilacije, za koju je najviše zaslužna čikaška sociološka škola. Robert Park, jedan od začetnika ovog pristupa, smatra da je asimilacija krajnji ishod interakcija između imigranta i društva prijema (Park 1950, nav. u Schmitter Heisler 1992: 626). Milton Gordon asimilacionu teoriju fokusira na pridošlicu i njegovu/njenu

Sanja Srečković (1993), Sopot, Milosava Vlajića 66, učenica 3. razreda Ekonomsko-trgovinske škole u Sopotu

MENTORI:
Aleksandar Kostić, student IV godine Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

doc. dr Marina Simić, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

moogućnost da se prilagodi i da bude prihvaćen/a u domaćem društvu, dok domaće društvo ostaje bukvalno netaknuto i nepromenjeno u ovom procesu (Gordon 1964, nav. u Schmitter Heisler 1992: 627).

Rodžer Rus objašnjava da su se neslaganja oko okvira proučavanja imigrantskog iskustva ranije uglavnom kretala u okviru dominantnih bipolarnih modela prostora i lokalizovanih identiteta, a danas se šire fokusiraju na odnose između tih modela i alternativnih slika transnacionalnih društvenih prostora i multilokalnih veza (Rouse 1995, nav. u Predojević-Despić 2009: 223). Predstavnici Mančesterske antropološke škole su proučavali migrante koji su istovremeno pripadali ruralnim područjima i industrijskim gradovima. Uvideli su da se između jednih i drugih lokaliteta formiraju fleksibilne društvene mreže i da se na taj način stvaraju kompleksna translokalna društvena polja (Levitt i Schmitter Heisler 2004: 1008-9). Proučavanje transnacionalnih društvenih mreža, kao i aktera koji su u njih uključeni, pomaže da se stekne jasnija slika o strukturi samih zajednica, te načinu i strukturi njihovog funkcionisanja (Levitt 2001, nav. u Predojević-Despić 2009: 223).

Transnacionalizam ne predstavlja potpuno novi teorijski pristup, već treba da bude nastavak i pokušaj spajanja dosadašnjih pristupa, uključujući i Čikašku sociološku školu i Mančestersku antropološku školu (Vertovec 2001: 576). Korišćenje pojma transnacionalizma prilikom teoretizovanja migracija pomaže pri sticanju boljeg uvida u društvene procese koji se dešavaju nakon dolaska u zemlju prijema, a to su, između ostalih: prilagođavanje novoj sredini, integracija, asimilacija, strategije povezivanja sa zemljama porekla. Kako navodi Bretel, prema transnacionalnoj teoriji, migranti se više ne posmatraju kao „iščupani” iz zemlje porekla, već se analiziraju složeni načini na koji se oni kreću preko internacionalnih granica i različitih kulturnih i socijalnih sistema, što ih sve čini transnacionalnim migrantima (Brettell 2000: 104). Bretel smatra da socijalne mreže zasnovane na srodstvu, ali i druge socijalne mreže, imaju veliku ulogu pri adaptaciji u novoj sredini (*ibid.*: 109). Transnacionalne migracije su stoga proces kojim migranti kuju i održavaju višestruke društvene odnose koji povezuju društva porekla i društva prijema (Glick Schiller *et al.* 1995: 48).

Među radovima na temu transnacionalnih migracija s početka devedesetih godina prošlog veka, kao jedan od najznačajnijih se izdvaja rad Linde Baš, Nine Glik-Šiler i Kristine Blank-Santon (Basch *et al.*

1994, nav. u Predojević-Despić 2009: 222). Njihov pristup migracionoj teoriji koncentriše se na proučavanje transnacionalnih praksi, odnosno na svakodnevno stvaranje, oblikovanje i održavanje različitih odnosa kojima su povezana društva porekla i prijema. Prema Portesu (Portes 1997, nav. u Predojević-Despić 2009: 223), transnacionalne zajednice su sačinjene od gustih društvenih mreža koje se prostiru izvan političkih granica. Preko društvenih mreža, sve veći broj ljudi vodi dvostruko utemeljene živote. Drugim rečima, društvene mreže prerastaju u društvene prostore podeljene između zemlje prijema i zemlje porekla (*ibid.*).

Da bi olakšali proučavanje transnacionalizma, Portes i saradnici (1999, nav. u Povrzanović Frykman 2001: 14) su uveli sledeću tipologiju: pored toga što razlikuju ekonomski, politički i sociokulturni transnacionalizam, oni razlikuju i transnacionalizam odozgo i transnacionalizam odozdo. Transnacionalizam odozgo obuhvata aktivnosti koje sprovode države i multinacionalne korporacije, dok transnacionalizam odozdo predstavlja rezultat inicijative manje institucionalizovanih imigranata i njihovih partnera u zemljama porekla. Današnja antropološka istraživanja transnacionalizma više su usmerena na pojedinačne ili organizovane inicijative imigranata, tj. na transnacionalizam odozdo (Povrzanović Frykman 2001: 22). Ova istraživanja omogućavaju dublji uvid u migrantske živote i svakodnevne prakse, što je od fundamentalnog značaja pri istraživanju transnacionalizma. Naime, migracije organizovane od strane samih imigranata postale su redovne i masovne zahvaljujući tehnološkim mogućnostima komunikacije putem telefona i elektronske pošte, relativno jeftinog putovanja i transporta novca, roba, vesti (Portes *et al.* 1999, nav. u Povrzanović Frykman 2001: 14). Društveni odnosi koji se ostvaruju istovremeno u aktivnostima unutar i između dveju država mogu imati odlučujuću ulogu u životu imigranata. Kroz složenu mrežu kontakata, iniciraju se odlasci iz zemlje porekla, pomažu sami migratorni procesi i održavaju veze sa domovinom (Brettell 2000: 10). Ostanak u kontaktu sa ranijim migrantima, potencijalnim migrantima omogućava bolju informisanost o tehničkoj i pravnoj proceduri, lakšem načinu da pronađu posao, jeftinijem smeštaju i tako dalje (Meyer 2001, nav. u Predojević-Despić 2009: 213).

Veze koje postoje između imigranata dele se, prema Gartonu (Garton *et al.* 1997, nav. u Predojević-Despić 2009: 214), na čvrste i slabe. Slabe društvene

veze se održavaju neredovno i nemaju karakter prisnosti. Kada govori o čvrstim vezama koje postoje među migrantima, Garton objašnjava da srodnički i prijateljski odnosi predstavljaju kombinaciju prisnosti, otvaranja, pružanja recipročnih usluga, čestih kontakata i slično. Pojedinci koji održavaju jake veze češće dele resurse koje poseduju (*ibid.*). Slično tome, Monika Boyd (Boyd 1989, nav. u Predojević-Despić 2009: 213) pri razmatranju porodice kao osnovne migracione jedinice navodi da ona kao činilac socijalizacije predstavlja osnovu za stvaranje mreža zasnovanih na porodičnim odnosima. Porodice su nosioci kulturnih vrednosti i normi koje utiču na to ko će migrirati i zašto. Posmatrajući porodice, možemo videti kako se održavaju međusobni odnosi, uloge i dužnosti između članova porodice kroz vreme i prostor. Bitno je ukazati i na to da porodice mogu predstavljati geografski razdvojene grupe. One konstruišu rođачke mreže koje se održavaju u prostoru i predstavljaju provodnike informacija i pomoći, što utiče na migracione odluke (Boyd 1989, nav. u Predojević-Despić 2009: 213). Mesi (Massey 2005, nav. u Predojević-Despić 2009: 217) smatra da srodničke veze omogućavaju bolje prilagođavanje migranata zemlji prijema. On objašnjava da one funkcionišu po principu recipročnog razmenjivanja u korist prijatelja i rođaka, kao dela opšteg sistema razmene u kome migranti pomažu prijateljima i rođacima ne zato što očekuju ličnu korist, već zato što bi u budućnosti ta pomoć mogla da bude potrebna nekom njihovom rođaku. Oni na ovaj način obezbeđuju solidarnost kroz povezivanje, jačajući srodničke i prijateljske veze (*ibid.*).

Svojim aktivnostima prilikom prelaženja geografskih i kulturnih granica, transnacionalni migranti istovremeno utiču na društva porekla i prijema. Ostajući povezani sa zemljom porekla i održavajući transnacionalne mreže, kineski transnacionalni preduzetnici su u mogućnosti da popune nedostatak u snabdevanju zemalja prijema i da „izdube” svoj prostor, svoju nišu na tim tržištima (Nyiri 1998, nav. u Milutinović 2005: 156). Nyiri smatra da su kineski preduzetnici prilagodljivi zahtevima i uslovima lokalnih tržišta. Ona veruje da je ova fleksibilnost ukorenjena i pomognuta njihovim transnacionalnim, dvojnim pripadanjem – zemlji porekla i zemljama prijema (*ibid.*). Iz tog razloga, kineski migranti i njihovo funkcionisanje u regionu Centralne i Jugoistočne Evrope mogu se najefikasnije proučavati u okviru transnacionalne migracione teorije (Milutinović 2005: 145).

O važnosti mikropristupa pri proučavanju transnacionalnih migracija govore Garnizo i Smit (Guarnizo i Smith 1998, nav. u: Povrzanović Frykman 2001: 14). Oni smatraju da transmigranti iz iste zemlje danas slede raznolike migracijske puteve više nego ikada ranije, te žive u više zemalja. Usled toga je za istraživača sve teže da ih fizički prati, dobro poznaje i sagleda u njihovoj složenosti. Mikropristup, koji i sama primenjujem u ovom istraživanju, pomaže da uvidimo da transnacionalna kretanja predstavljaju jednu doista složenu pojavu koja je promenljiva u vremenu i prostoru i da su stoga neophodne mikroetnografije kao metodološki pristup proučavanju tih kretanja.

Istraživanje je imalo dva dela. Koristila sam metod opservacije sa participacijom, koji podrazumeva socijalni kontakt između istraživanih i istraživača i pruža mogućnost detaljnog opisa dvojnog života migranata. Prvi deo istraživanja provela sam radeći kod Lili u prodavnici koja se nalazi u Sopotu, dok je drugi deo istraživanja sproveden dok je njena bratanica vodila prodavnicu. Dnevno sam provodila po par sati u prodavnici kako bih beležila različita dešavanja koja sam u radu opisala. Takođe sam razgovarala i sa radnicama iz prodavnice, kako bih dobila potpunije podatke za istraživanje. Metodu opservacije sa participacijom sam koristila jer smatram da ona predstavlja najprigodniji metod istraživanja zbog mogućnosti da se bolje upoznam sa svakodnevnim životom svojih ispitanica. Upoznajući se sa svakodnevnim praksama kineskih transnacionalnih migranata u Sopotu, bolje se upoznajemo sa složenošću transnacionalizma.

Opis građe i analiza

U terminima podele na transnacionalizam „odozgo” i transnacionalizam „odozdo” (Portes i saradnici 1999, nav. u Povrzanović Frykman 2001: 14), ovde će biti analizirani neki aspekti transnacionalizma odozdo. Da bi se analizirao položaj kineskih imigrantkinja u Sopotu, neophodno je posmatrati svakodnevne prakse koje oblikuju i stvaraju transnacionalne prostore i mreže. Ovde sam analizirala transnacionalno iskustvo dve imigrantkinje iz Kine, opisala sam probleme na koje su nailazile, kao i način na koji su se prilagodile životu u Sopotu.

Lili i njena porodica su došli u Srbiju pre dve godine uz pomoć brata koji vodi restoran kineske hrane u Beogradu. Lilina porodica je petočlana i sačinja-

vaju je Lili, Lilin muž, njihova dva sina i jedna kćerka. Dečaci su ostali u Kini, gde ih čuvaju baba i deda, dok je Lili kćerku dovela sa sobom u Srbiju. Lili ima dva brata. Jedan od njih je Lalajin otac. Drugi je pomogao svom bratu i Lalaj da dođu u Srbiju (o važnosti srodničkih odnosa pri imigraciji v. Boyd 1989, naved. u Predojević-Despić 2009: 213; Brettell 2000: 109; Massey 2005, naved. u Predojević-Despić 2009: 217). Lili i Lalaj su sa svojim porodicama doputovale iz Kine, iz grada Lišui u provinciji Fuđijen.

Srodničke veze koje su opisane, uticale su kako na sam dolazak u Srbiju, tako i na budući život kineskih migranata u Sopotu. Kako navodi Bretel, korišćenje srodničkih veza jedna je od osnovnih odlika transnacionalnih migracija (Brettell 2000: 108). Srodničke veze među transnacionalnim migrantima učvršćuju se novčanim pošiljkama i poklonima (Brettell 2000: 106). Lili novac koji zaradi u Srbiji deli na dva dela: jedan deo ostavlja sebi za osnovne potrepsotine, dok drugi deo šalje porodici u Kinu. Iako nije reč o velikim sumama, one su ipak veće od onih koje su imali na raspolaganju u Kini. Lili novčanim pošiljkama svojim roditeljima pomaže da ostvare viši životni standard i tako donosi promenu u zemlju porekla (up. Brettell 2000: 106).

Lilin stariji sin, koji nikada nije dolazio u Srbiju i kojeg čuvaju njeni roditelji, razboleo se i ona je otišla na neodređeno vreme u Kinu sa svojim mužem i kćerkom Ninom, prepuštajući za to vreme vođenje prodavnice svojoj bratanići Lalaj. Lalajin dolazak u Sopot i menjanje Lili za vreme njenog boravka u Kini, dalji su pokazatelji efikasnosti srodničkih odnosa pri imigraciji. Lalaj pomaže Lili tako što vodi njenu prodavnicu dok je ona u Kini. Ona ima i ličnu korist jer prihod od radnje ide njoj i njenoj porodici u Arilju. Ipak, Lalaj je izjavila da bi vodila prodavnicu i kada ne bi dobijala zaradu jer joj je Lili tetka. Ovakve pojave uočava i Mesi, koji navodi da migranti pomažu jedni drugima ne očekujući direktnu ličnu korist (Massey 2005, nav. u Predojević-Despić 2009: 217).

Lalaj je došla u Srbiju pre tri godine, za razliku od svojih roditelja, koji su došli pre sedam godina (ona je četiri godine provela živeći u Kini sa babom i dedom, a došla je nakon što je završila osnovnu i višu osnovnu školu). Lalajini roditelji vode prodavnicu u Arilju i ona je tri godine provela radeći tu sa majkom. Lilin brat, koji je pomogao Lili da se smesti kada je došla u Srbiju, pomogao je i Lalaj u njenom preseljenju u Sopot. Lilin brat je stupio u kontakt sa Cu-Cu, kineskom imigrantkinjom koja već par godi-

na živi i radi u Sopotu. Na taj način je on omogućio Lalaj povoljniji život u Sopotu i tu ponovo primećujemo važnost srodničkih veza pri proučavanju odnosa između migranata i njihovog daljeg funkcionisanja u zemlji prijema. Deleći zajedno kiriju za stan i ostale komunalne usluge, Lalaj i Cu-Cu imaju veće uštedevine i viši životni standard. Obe nabavljaju robu za svoje prodavnice na istom mestu u Beogradu u Bloku 70, mada svaka pojedinačno ide posebnim danima po robu koju biraju za svoje prodavnice. Na taj način međusobni kontakt migranata, u ovom slučaju Lalaj i Cu-Cu s Lilinim bratom i prijateljima iz Bloka 70, olakšava poslovno snalaženje u novoj sredini.

Lalaj se prilagođava uslovima i zahtevima lokalnog tržišta u Sopotu. Ona u Bloku 70 nabavlja robu za kojom je trenutno najveća potražnja. Pre odlaska javlja svojim prijateljima koja joj je roba neophodna, dok po odlasku i sama bira manji broj artikala. Tako je njena fleksibilnost u odnosu na lokalno tržište potpomognuta njenim dvojnim pripadanjem – s jedne strane očuvanjem kontakta s rođacima, te uspostavljanjem novih prijateljskih veza, a s druge strane uklapanjem u sredinu u koju je imigrirala i poznavanjem potražnje na tržištu. Ona tako stvara nove transmigrantske mreže koje su izuzetno značajne za ostvarivanje što većeg profita (up. Nyiri 1998, naved. u: Milutinović 2005: 156). Za vreme praznika, i Lalaj i Cu-Cu produžavaju svoje radno vreme, bez obzira što će morati da provedu ceo dan u prodavnici i što nemaju vremena za sebe. Tako se kroz naporan rad stiče komparativna prednost nad konkurencijom, koja u to vreme ne radi i dobija veći profit. Sličan značaj napornog rada i nadmetanja u prilagođavanju kineskih migranata novom mestu i sticanju većeg profita uočava i Aiva Ong na primeru izbegličkih porodica iz Hong Konga (Ong 1999: 34).

Lalaj koristi različite forme elektronske komunikacije da bi održavala kontakte sa svojim prijateljima. Tako je, kada je tek došla u Srbiju, koristila internet pretraživače i društvene mreže koje su popularne u Kini, pa je tako umesto Googla koristila Baidu, umesto YouTubea Tudoku, Youku i tako dalje. Da razvoj informacione tehnologije utiče na učestalost i održavanje transmigrantskih mreža vidimo na primeru Lalajinog korišćenja naloga na Tenscentu QQ (najpopularnija društvena mreža u Kini), a da Lalaj uspostavlja i veze sa ljudima iz zemlje prijema vidimo i po tome što ona ima Facebook nalog koji je otvorila da bi mogla da komunicira sa prijateljima iz Srbije. Lalaj sa Milenom (radnicom u prodavnici) i

još nekim prijateljima koje je upoznala preko nje komunicira koristeći Facebook. Kada nema posla u radnji, Lalaj najčešće prijateljima šalje zanimljivosti sa YouTubea, filmove, muziku ili četuje sa njima. Lalajina najbolja prijateljica, Čang Cai (ime ispitanice je izmenjeno jer je želela da ostane anonimna) živi u Ljigu, a u Kini je živela u istom mestu gde i Lalaj. Lalaj i Čang Cai su išle zajedno u školu u Lišuiju, a kada su došle u Srbiju, počele su intenzivnije da se druže. Čang Cai i Lalaj svakodnevno komuniciraju preko Tenscenta. Lalaj takođe planira da upiše vožnju u Sopotu i želi da što pre dobije vozačku dozvolu kako bi mogla da posećuje svoje prijatelje koje ima u Ljigu, Arilju i Beogradu. Njena dvojna utemeljenost vidi se po održavanju stalnih kontakata i sa porodicom i prijateljima iz Kine (bilo da žive u Kini ili Srbiji) i sa ljudima koje je upoznala po doseljavanju u Sopot. Stalnim kontaktima najviše doprinosi to što naizmenično koristi one sajtove za društveno umrežavanje koji su popularni u Srbiji (američke) i njihove kineske pandane. Svakodnevnom komunikacijom putem i jednih i drugih sajtova, Lalaj konstruiše transnacionalni prostor (up. Portes 1997, nav. u Predojević-Despić 2009: 223).

Lalaj tečno govori srpski jezik, zna da čita i piše latinicu, dok je izjavila da je suviše lenja da uči ćirilicu. Zahvaljujući dobrom poznavanju srpskog jezika, Lalaj je uspostavila dobre odnose sa stanovnicima Sopota. Jednom prilikom, žena koja je ušla u prodavnicu je zamolila prodavačicu koja tu radi da joj ostavi određenu jaknu (pošto je to bio poslednji primerak tog broja) za njenu kćerku koja će sutra da dođe da je proba. Prodavačica Milena je ispričala Lalaj o čemu se radi i rekla joj da poznaje tu ženu, nakon čega je Lalaj pristala da sačuva jaknu do sutra. Drugom prilikom, jedan čovek je ušao u prodavnicu i rekao Lalaj da je pre dva dana kupio čizme za sina i da su mu velike i da bi želeo da ih zameni. Lalaj je odgovorila da to nije nikakav problem i zamenila je čizme. Lalaj je svojim pristankom da ostavi jaknu i zameni čizme uspela da uspostavi određenu bliskost sa mušterijama i tako je nastavila da proširuje svoju društvenu mrežu u Sopotu. Kada Lalaj izađe u susret svojim kupcima, stvara se povezanost između njih i oni počinju da razgovaraju o svakodnevnim trivijalnim temama, poput toga šta je koja pevačica imala obučeno dok je pevala na televiziji Pink, recepta za hranu, kozmetičkih preparata koje Lalaj pravi. Kroz razgovore o svakodnevnim dešavanjima u Sopotu, Lalaj bolje upoznaje mušterije i stvara pri-

jateljske odnose, pa ljudi ponekad svrate kod nje u prodavnicu samo da bi proćaskali. Lalaj redovno prati latinoameričke serije koje se prikazuju na televiziji, tako da sa mušterijama neretko razgovara i o tome. Milena je često zove da ide kod nje kući. Prvi put je Lalaj otišla za Mileninu slavu, a pre toga je već poznavala Milenin decu (Andelu i Aleksandra) i Mileninog muža. Kazala je da je imala tremu od gostiju koji će biti na slavi, ali da je posle sve bilo u redu. Rekla je da je razgovarala sa gostima i da su svi bili prijatni prema njoj, usled čega joj je nakon te posete postalo lakše da ide kod Milene. Lalaj je kupila i Andeli i Aleksandru poklone za slavu i za rođendane, a Milena je njoj kupila poklon za rođendan. Iz opisanog Lalajinog iskustva sa stanovnicima Sopota, vidimo koliko napora ona ulaže da se bolje prilagodi mestu u koje je došla. Ona tako usložnjava svoje društvene mreže u mestu prijema, uključujući ih posredno u šire transkontinentalno društveno polje. Ujedno, svojim poslovnim i privatnim aktivnostima, ona utiče i na sredinu u koju je imigrirala; sve više kako njene društvene mreže u Sopotu postaju gušće.

Zaključak

Koristeći se transkontinentalnom teorijom migracija, ukazala sam na proces uspostavljanja veza između kineskih transnacionalnih imigranata i meštana Sopota, kao i način na koji transnacionalni migranti zadržavaju stare i uspostavljaju nove veze sa ljudima koji su imigrirali iz Kine u Srbiju. Uprkos prostornoj udaljenosti koja postoji između imigranata i zemlje porekla, transnacionalni migranti zahvaljujući današnjoj tehnologiji uspešno održavaju veze jedni sa drugima. Na taj način, transnacionalne društvene mreže postaju transnacionalni društveni prostori. Način na koji kineski transkontinentalni migranti komuniciraju među sobom i sa stanovnicima mesta u koja su došli predstavlja jednu od bitnih komponenti pri prikazivanju njih kao osoba koje imaju dvojni utemeljenost. Srodnički odnosi su izuzetno bitni pri dolasku i adaptaciji u zemlju prijema, što možemo zaključiti na osnovu opisanog odnosa između Lalaj, Lili i Lilinog brata. Na primeru Lalaj i Cu-Cu, uočavamo da su socijalne mreže kineskim migrantima veoma bitne, ne samo po pitanju prilagođavanja novom okruženju, već i po pitanju ostvarivanja većeg profita.

Transnacionalni pristup proučavanju migracija pomaže pri razumevanju svakodnevnog funkcionisanja imigranata u transnacionalnim zajednicama.

Smatram da je istraživanje transnacionalizma od fundamentalne važnosti pri istraživanju današnjih migracija. Nadam se da je ovo istraživanje, makar u malojoj meri, doprinelo razmatranju migranata kao osoba koje svakodnevno prekoračuju političke i geografske granice.

Literatura

Brettel C. B. 2000. Theorizing migration in anthropology: the Social Construction of Networks, Identities, Communities and Globalscapes. U *Migration theory: Talking Across Disciplines* (ur. C.B. Brettel i J.F. Hillfield). London: Routledge, str. 97-135.

Glick Schiller N., Basch, L., Szanton Blanc C. 1995. From immigrant to transmigrant: Theorizing transnational migration. *Antropological Quarterly*, **68** (1): pp. 48.

Jernej M. 2010. Obiteljski transnacionalni prostor: Studija slučaja. *Studia ethnologica Croatica*, **22** (1): 61.

Levitt P., Glick Schiller N. 2004. Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society. *International Migration Review*, **38** (3): 1002.

Mesarić Žabčić R., Perić Kaselj M., Vrbanc M. 2010. Transnacionalno iskustvo: Priča iz New Yorka. *Etnološka istraživanja*, **15** (15): 247.

Milutinović S. 2005. *Kineski transnacionalni preduzetnici u Budimpešti i Beogradu: U potrazi za tržištima tranzicionih ekonomija*. Beograd: Forum za etničke odnose.

Ong A. 1999. *Flexible Citizenship: the Cultural Logics of Transnationality*. Durham: Duke University Press.

Predojević-Despić, J. 2009. Migrantske mreže: nezaobilazna perspektiva u proučavanju savremenih međunarodnih migracija. *Sociološki pregled*, **62** (2): 209.

Povrzanović Frykman M. 2001. Povezati mjesta, izdržati udaljenost: iskustva i implikacije transmigrantskih putovanja. *Narodna umjetnost*, **38** (2): 11.

Schmitter Heisler B. 1992. The Future of Immigrant Incorporation: Which Models? Which Concepts? *International Migration Review*, **26** (2): 623.

Vertovec S. 2001. Transnationalism and identity. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, **27** (4): 573.

Sanja Srečković

Transnationalism in Sopot: A Case Study

This paper represents an extension of my previous research, „The Causes of Chinese Migration in Sopot: A Case Study“ and both are intended to contribute to a better understanding of Chinese migration to Serbia, and therefore a better understanding of transnationalism in general. The information was gathered through participant-observation (I volunteered for some time in one of the Chinese shops).

I think it is valid to use the specific ethnographic examples from my previous work which would help in the analysis of transnational practices that help to shape the everyday lives of transnational migrants. The aim is to describe and deconstruct the practices that lead to the creation of transnational spaces. I want to examine whether and how transnational migrants maintain the links with their compatriots, establish relations with the people in the receiving country and how it affects their standard of living.

I used the micro-approach for a more detailed description of transcontinental migration. Micro-approach allows the study of relations between China's transcontinental migrants and the society in which they came, but it can also look at the relationship of migrants and the society they left.

The appearance of transnational areas is in most cases caused by the maintaining of family ties, as this is usually a fundamental motive for the existence of a broad range of transnational practices of migrants (and their family members). Despite the spatial remoteness existing between the immigrants and the country of origin, and owing to today's technology, transnational migrants maintain links with each other successfully. Kinship relations and adaptation in the country as they arrive are extremely important. That conclusion can be made from the relationship described between Lalai, Lili and Lili's brother. The way they communicate is one of the essential components which represents the Chinese immigrants as trans people who have the dual foundation. From the example of Lalai and Cu-Cu, we can infer that the social networks of Chinese transnational migrants are extremely important in achieving greater profits, as well as in terms of adjusting to a new environment. ☺